6

PM Bivråk och eftersök av bon, SEKRETESS

BIVRÅK RIPFJÄLLET

Ecogain, 2021-12-08

Janne Dahlén – Rapport

Per Lif – Fältbesök december 2021

Kaj Svahn – Kvalitetsgranskning

Bakgrund

Miljöprövningsdelegationen i Dalarna har förelagt wpd om en komplettering av underlaget till ansökan om tillstånd till vindpark Ripfjället (figur 1). Kompletteringen berör bland annat bivråk. Ecogain har av wpd fått i uppdrag att göra en komplettering av underlaget rörande bivråk. Uppdraget innefattar en skrivbordsanalys med ett riktat fältbesök i ”Hänsynsområde 4” i naturvärdesobjekt åtta.

Detta PM avser att svara på följande utdrag från Miljöprövningsdelegationens föreläggande rörande bivråk: ”Bolaget behöver också kunna redovisa hur det ser ut med bivråk i ett regionalt perspektiv respektive nationellt, är det här området ett speciellt bra område för bivråk? Finns det till exempel lämpliga boplatsbiotoper inom projektområdet.”

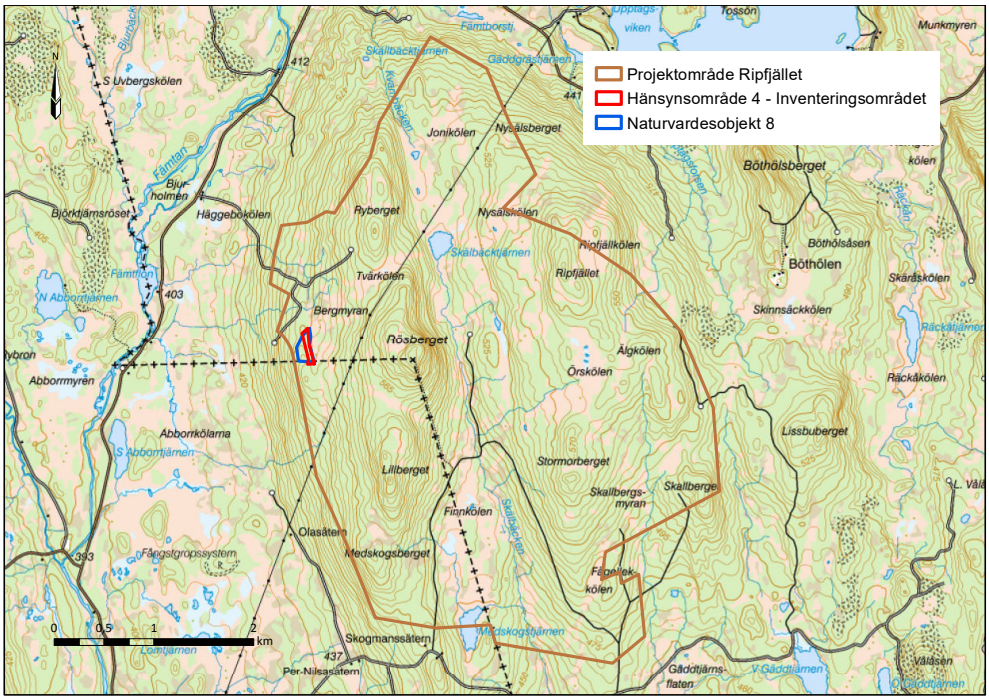

Figur 1. Projektområde Ripfjället med naturvärdesobjekt 8.

Om bivråk

Nedanstående texter grundar sig huvudsakligen på texter från Artfakta.se (SLU 2021) men är något omarbetade och utökade.

Population

Nationellt

Bivråk häckar i samtliga Sveriges landskap utom på Gotland. Arten är generellt sett troligen vanligare i landets östra delar än i landets västra delar. I norra Norrlands inland är förekomsten mycket gles. Den svenska populationen har nyligen beräknats uppgå till cirka 6700 par (SLU 2021).

Regionalt

I optimala områden kan tätheten av bivråk uppgå till 0,10–0,15 par/ km2 fastmarksyta (slutet av 1980-talet; SLU 2021). I Ottosson med flera (2012) har man använt sig av täthetsuppgiften 0,006–0,01 par/km^2 i Dalarna och 0,01–0,02 par/km^2 i Värmlands län. Det kan jämföras med 0,0005–0,015 par/km^2 som använts för beräkningen av antalet par bivråk i Jämtlands län och 0,045–0,075 par/km^2 i Kalmar län. Tätheterna i både Dalarnas och Värmlands län är således relativt låga jämfört med mer sydliga län men inte

extremt låga som i till exempel Jämtlands län. Enligt samma källa fanns 2008, 230 par i Dalarna och 260 par i Värmland.

Lokalt

I boken *Dalarnas fåglar* (Berglund 1993) anges att bivråk häckar i hela landskapet men att arten är sällsynt i de nordvästra delarna, det vill säga i det aktuella området. I Malung-Sälens kommun har uppgifter om, bland annat, kända rovfågelhäckningar sammanställts under långt tid (Dahlén 2021). Vi har tagit del av uppgifterna rörande bivråk vilka redovisas i tabell 1. Som mest har det alltså konstaterats fyra häckningar ett år (2014) under den senaste 10-årsperioden. Det ska påpekas att detta är kända uppgifter om häckningar som redovisas, vilka grundas i spontana observationer snarare än systematiska inventeringar. Det är uppenbart att långt ifrån alla häckningar av arten hittas. Uppgifterna visar att bivråk inte är en vanlig häckfågel i kommunen men några längre slutsatser än så kan man inte dra.

Tabell 1. Kända uppgifter om bivråk från Malung-Sälens kommun. Mörkertalet vad gäller häckningar är självklart betydande. Med troliga häckningar avses par som setts tillsammans. ? – uppgifter saknas.

	2011	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Säkra häckningar	1	1	4	2	2	1	0	0	0	0
Troliga häckningar	1	1		6	1			4	2	4
Observationer	10	12	11	5	?	?	15	12	12	13

Ekologi

Biotoperna vid boplatserna karaktäriseras av en högre andel lövträd än i genomsnittsskogen (södra Sverige) och boplatserna ligger i genomsnitt närmare sjöar och andra vattenrika marker än vad utlagda slumpytor i skogsmark gör (SLU 2021). I norra Sverige nyttjar bivråken granskog med hög bonitet för sin häckning. Som gemensam nämnare för bivråkens boplatskrav i Sverige tycks således preferensen för den högproduktiva skogsmarken gälla. Under juli–augusti, när ungarna föds upp, födosöker bivråken över mycket stora arealer (100-tals km^2) och platser med god getingförekomst utnyttjas ofta av många bivråkspar utan att stridigheter

uppkommer. Föredragna födosöksområden utgörs av gläntor, inägor, öppningar i skog, hyggeskanter och andra kantzoner mot skog, lövskog etc. Stora öppna fält i jordbrukslandskapet nyttjas nästan aldrig.

Bevarandestatus

I den senaste rödlistan är bivråk klassad som *livskraftig* eftersom antalet reproducerande individer är tillräckligt många, utbredningsområdet är tillräckligt stort och för att det inte pågår en betydande populationsnedgång (SLU 2021).

Bivråk i vindkraftssammanhang

I Vindvals syntesrapport (Vindval 2017) går det att läsa att bivråksbon är notoriskt svåra att hitta och ”att man för bivråken bör använda sig av en mer storskalig planering där man helt enkelt ser till att det finns tillräckligt stora ytor av lämplig miljö för bivråkar på regional nivå för att gynnsam bevarandestatus ska kunna upprätthållas.”.

Förutsättningar vid Ripfjället

Observationer

Bivråk har inventerats vid Ripfjället 2016, 2017 (Ecocom 2016 och 2017) och 2021 (Ecogain 2021). Bivråk har noterats vid de tre inventeringarna men någon boplats har inte hittats något av åren.

Naturgeografi

Bergartskartan (SGU 2021) visar att områdets berggrund är av granit vilket indikerar att området är näringsfattigt. Det finns heller inget i jordartskartan (SGU 2021) som indikerar att det finns rikare marker i projektområdet. Området ligger vidare på höjder på 450–610 meter över havet, det vill säga högt i landskapet. Sammantaget visar detta att området generellt inte är högproduktivt. Inte heller i naturvärdesinventeringen framgår att det finns högproduktiva granskogar i projektområdet (Ecocom 2020). Det bekräftas av Jan Olof Larsson (Skogsförvaltare) som i mail skriver att medelboniteten i området är 3,6 m^3sk/ha och år, vilket är längre än snittet i Malungs-Sälens kommun. Området är inte rikare på sjöar än omgivande landskap, utan tvärtom ligger sjöarna glest och större sjöar saknas helt inom 1 km från

projektområdet. Vidare finns det inte påtagligt mer av lämpliga födosöksmiljöer (gläntor, inägor, öppningar i skog, hyggeskanter och andra kantzoner mot skog, lövskog etc.) inom projektområdet jämfört med det omgivande landskapet.

Analys

En genomgång av kända fakta visar att området saknar de förutsättningar som skulle göra det till ”ett speciellt bra område för bivråk” så som frågan är ställd i kompletteringsföreläggandet. Bivråken är en sparsam häckfågel i denna del av regionen, och det utredda området saknar en sådan täthet av sjöar och sådana inslag av mer högproduktiv skogsmark som karaktäriserar särskilt bra områden för arten. Ripfjället utgör inte ett sådant landskapsutsnitt som är lämpligt att ”avsätta för bivråk” utifrån att förutsättningarna för arten inte är särskilt bra.

Att projektområdet inte har karaktären av ett speciellt bra område för arten innebär dock inte att arten inte kan häcka där. Skulle det förekomma häckning av bivråk i projektområdet så bedömer vi att förutsättningarna är störst för en häckning i några av de identifierade skogliga naturvärdesobjekten (Ecocom 2020) där skogen generellt är äldre än i övriga delar, utifrån att förutsättningarna för bobygge är större i träd som är stora och grova. Det vill säga i naturvärdesobjekten 1, 3, 4, 7, 8, 9, 11, 13, 15 och 16. Granskogen förefaller dock inte vara näringsrik i något av objekten utan vara av frisk-fuktig blåbärstyp utan högörter. Det bedöms därför som troligare med en häckning utanför projektområdet på lägre höjd.

Anpassningar

wpd (bolaget) har beslutat att inte genomföra avverkningar eller uppföra anläggningar inom huvuddelen av de skogliga naturvärdesobjekten i samband med planerad vindkraftsetablering. Det enda undantaget är naturvärdsobjekt åtta där bolaget bedömer att en väg behöver dras fram av tekniska skäl. Ett extra fältbesök gjordes den 8 december 2021 för att eftersöka rovfågelbon (bland annat bivråksbon) i ”Hänsynsområde 4” i naturvärdsobjekt åtta där vägen planeras. Området gicks igenom noggrant och det kunde konstateras att det inte fanns något rovfågelbo på platsen.

Genom att i första hand undanta naturvärdesobjekt och i andra hand säkerställa att det inte fanns något rovfågelbo i ”Hänsynsområde 4” i naturvärdesobjekt åtta som berörs av planerad väg bedömer vi att bolaget, utifrån det kunskapsunderlag som finns, vidtagit de åtgärder som står till buds för att i möjligaste mån undvika skada på en eventuell bivråkshäckning.

Slutsats

Sammantaget bedöms projektområdet inte vara ett ”speciellt bra område för bivråk?”. Det bedöms finnas skogar där bivråk skulle kunna häcka i projektområdet men förutsättningarna bedöms vara lägre i detta höglänta, sjöfattiga område med låg bonitet än i andra lägre liggande områden med högre bonitet. Om det ändå häckar bivråk i området har anpassningar gjorts för att undvika att påverka den eventuella boplatsen.

Referenser

Artfakta SLU Artdatabanken 2021. https://artfakta.se/naturvard/taxon/pernis-apivorus-100100

Berglund Leif 1993. Dalarnas Fåglar. Dalarnas ornitologiska förening. Avesta.

Dahlén Börje. 2021. Lokal ornitolog i mail.

Larsson, Jan Olof Skogsförvaltare)

Ecogain 2021. Inventering av lommar och rovfåglar samt generell häckfågelinventering – Planerad vindkraftanläggning vid Ripfjället, Dalarnas och Värmlands län

Ecocom 2020. Naturvärdesinventering vid Ripfället i Torsby och Malung-Sälen kommuner

Ecocom 2017. Uppföljande inventering av bivråk inför planerad vindkraftsanläggning vid Ripfjället i Malung-Sälens och Torsby kommuner, 2017.

Ecocom 2016. Inventering av rovfåglar och lom inför planerad vindkraftsanläggning i Malung-Sälens och Torsby kommuner 2016.

Ottosson, U. Ottvall, R., Elmberg, J., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Svensson, S. & Tjernberg, M. 2012. Fåglarna i Sverige - antal och förekomst. SOF, Halmstad.

SGU 2021. https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-berg-50-250-tusen.html

SGU 2021. https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-jordarter-25-100.html